

Warszawa, 15-03-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.503.1.2023.ACh

Pani

Marlena Małąg

Minister Rodziny i Polityki Społecznej

ePUAP

Szanowna Pani Minister!

Ochrona praw osób starszych oraz zmiana podejścia do starzenia się z opartego o prawa socjalne i przeciwdziałanie ubóstwu na model oparty na zapewnianiu realizacji wszystkich praw człowieka w każdym wieku, pozostają kluczowymi kwestiami tej dekady. Nie bez znaczenia jest fakt, że w najbliższych latach będziemy obserwować przyspieszenie starzenia się polskiego społeczeństwa, związane z wkraczaniem w wiek 80+ osób urodzonych w czasie powojennego wyżu demograficznego. W tym kontekście pragnę zauważyć, że zbliża się kolejna, 13. już sesja Grupy Roboczej ONZ ds. Starzenia się (Open-ended Working Group on Ageing, dalej: mam "OEWGA").

Jak zauważyła Pani Minister w swojej odpowiedzi¹ na moje poprzednie pismo w tej sprawie, Argentyna podjęła próbę przełamania impasu w trwającej od 2010 r. debacie nad potrzebą opracowania nowego instrumentu prawa międzynarodowego. Propozycja złożona przez Argentynę podczas 12. sesji OEWGA w kwietniu 2022 r. przewidywała powołanie międzyregionalnej grupy roboczej, której zadaniem byłoby przygotowanie wersji roboczej decyzji możliwej do poddania pod głosowanie podczas 13. sesji OEWGA w kwietniu tego roku. Na mocy tej decyzji zostałyby powołana

¹ Pismo z 22 lipca 2022 r., znak: DAS-III.070.19.2022.MZ.

międzysesyjna grupa robocza, której zadaniem byłoby przygotowanie dokumentu opisującego luki w prawie międzynarodowym w kontekście ochrony prawnej osób starszych. W dalszej kolejności miałyby zostać podjęte działania mające na celu usunięcie tych luk. W skład międzyregionalnej grupy roboczej, przygotowującej wersję roboczą decyzji, weszło 15 państw: Argentyna, Austria, Bangladesz, Chile, El Salvador, Niemcy, Włochy, Maroko, Filipiny, Słowacja, Słowenia, Turcja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Urugwaj oraz Kanada.

Ponadto podczas spotkania różnych interesariuszy dotyczącego praw osób starszych, zorganizowanego na podstawie rezolucji Rady Praw Człowieka² przez Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka w Genewie w sierpniu 2022 r., wielokrotnie podkreślano, że **jedynie nowa konwencja byłaby właściwym i skutecznym instrumentem pozwalającym na pełną ochronę osób starszych**. W raporcie³ powstałym na podstawie przebiegu tego spotkania zaznaczono, że 20 państw ONZ we wspólnym nieformalnym wystąpieniu opowiedziało się właśnie za przyjęciem nowej Konwencji⁴. Państwa te to: Argentyna, Austria, Brazylia, Kolumbia, Kostaryka, Ekwador, El Salvador, Gwatemala, Meksyk, Czarnogóra, Namibia, Północna Macedonia, Panama, Filipiny, Portugalia, Serbia, Słowenia, Tajlandia, Turcja i Urugwaj. Podkreślono również kwestie, które powinna objąć nowa konwencja, takie jak: zwalczanie ageizmu, interseksyjności i złożone formy dyskryminacji ze względu na wiek, odmowa realizacji praw w starszym wieku, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, mieszkań, prywatności oraz czystego środowiska. Zauważono, że **prawa człowieka w starszym wieku muszą być zakorzenione w zasadzie godności, równości i niedyskryminacji, autonomii i niezależności oraz znaczącego, a nie fasadowego, uczestnictwa** (*meaningful participation*). Nowa konwencja powinna zapewnić starszym osobom niezależne życie, pełne włączenie i uczestnictwo w społeczeństwie, także w sferze cyfrowej, dostępne pod względem fizycznym i finansowym usługi opiekuńcze i system wsparcia oraz wolność od wszelkich form przemocy, nadużyć, wykorzystywania, dyskryminacji ze względu na poziom samodzielności. Zwrócono również uwagę, że dla zapewnienia osobom starszym niezależnego życia, niezbędna

² Rezolucja A/HRC/48/L.5/REV.1, tekst dostępny pod adresem:

<https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=a%2Fhrc%2F48%2Fl.5%2Frev.1&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False> [dostęp: 9 marca 2023 r.].

³ Raport dostępny pod adresem: <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc5249-summary-multi-stakeholder-meeting-human-rights-older-persons> [dostęp: 9 marca 2023 r.].

⁴ Ibidem, pkt 10.

jest możliwość uczenia się przez całe życie oraz edukacja dostosowana do potrzeb osób starszych – także po przejściu na emeryturę. Jako Rzecznik Praw Obywatelskich byłbym niezwykle usatysfakcjonowany, gdyby Polska dołączyła do grona państw, które dostrzegają potrzebę wzmocnienia ochrony praw osób starszych w tych i innych obszarach i aktywnie te działania wspierają.

Nie ulega wątpliwości, że opisane przez Panią Minister dotychczasowe zaangażowanie Polski w implementację Madryckiego międzynarodowego planu działania w kwestii starzenia się społeczeństw (tzw. Planu Madryckiego)⁵ ma niebagatelne znaczenie. Niemniej Plan Madrycki jest dokumentem odnoszącym się przede wszystkim do polityk publicznych, nie zaś praw człowieka samych w sobie oraz nie ma charakteru wiążącego prawa międzynarodowego, pozostając w kategorii tzw. soft-law.

W związku z powyższym, zwracam się do Pani Minister z apelem o zabranie przez Polskę głosu za przyjęciem decyzji zaproponowanej przez Argentynę, gdyby doszło do głosowania jej w trakcie 13. sesji OEWSGA w dniach 3-6 kwietnia br. Decyzja ta ma charakter proceduralny i nie dotyczy meritum kwestii praw osób starszych, a jedynie zwiększenia przestrzeni do dyskusji na temat luk w prawie międzynarodowym. W związku z tym, działając na podstawie art. 16 ust. 1 w zw. z art. 17b pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o poinformowanie o udziale Polski w tym głosowaniu, uczestnictwie przedstawiciela rządu RP w 13. sesji OEWSGA oraz o przedłożeniu i treści odpowiedzi na pytania Przewodniczącej OEWSGA przed 13. sesją OEWSGA.

Pragnę również wyrazić gotowość spotkania się z Panią Minister w celu przedyskutowania problematyki ochrony praw osób starszych w kontekście rozwijającego się w ostatnich czasach dyskursu międzynarodowego oraz jego wpływu na sytuację osób starszych w Polsce.

⁵ Informacje na temat tzw. Planu Madryckiego dostępne pod adresem: <https://archiwum.mriips.gov.pl/spoleczne-prawa-czlowieka/organizacja-narodow-zjednoczonych/madryckiplandziaaniawkwestiistarzeniasispoeczestw/> [dostęp: 9 marca 2023 r.].

W załączeniu mój wkład w tę debatę w postaci odpowiedzi na ostatnie pytania Przewodniczącej OEWGA⁶. Informuję również, że w zbliżającej się sesji weźmie udział przedstawicielka mojego Biura. W przypadku uczestnictwa delegacji z kierowanego przez Panią Minister resortu, uprzejmie prosiłbym o nawiązanie kontaktu na poziomie roboczym z Panią Anną Chabierą, główną specjalistką w Zespole ds. Równego Traktowania (anna.chabiera@brpo.gov.pl).

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1) Pan Zbigniew Rau

Minister Spraw Zagranicznych

ePUAP

2) Pan Jan Filip Libicki

Przewodniczący Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP

ePUAP

3) Pani Joanna Borowiak

Przewodnicząca Komisji Polityki Senioralnej Sejmu RP

ePUAP

Załączniki:

1. Office of the Commissioner for Human Rights of Poland, Input for the 13th Session of UN OEWSGA 3-6 April 2023; Guiding questions for defining the normative content of the issues examined at the twelfth session;

⁶ Odpowiedzi RPO, a także innych organów ochrony praw człowieka o statusie A, dostępne są w wersji elektronicznej na stronach OEWSGA, pod adresem: <https://social.un.org/ageing-working-group/Thirteenthsession-nhrisinputs.shtml> (dostęp 14.03.2023).

2. Office of the Commissioner for Human Rights of Poland, Input for the 13th Session of UN OEWSGA 3-6 April 2023, Guiding questions for the thirteenth session. Focus areas.